

Τα παραμύθια μας γοητεύουν. Ξετυλίγονται σαγηνευτικά μπροστά στα εσωτερικά μας μάτια σαν σκηνές μια ιστορίας μυστηριωδώς οικείας. Μας αναγκάζουν σε μια άνευ όρων παράδοση στην λυτρωτική τους πλοκή. Η αφήγηση τους πάντοτε συντροφεύει την ανθρωπότητα σαν μορφή θετική, περιποιητική, καθουσιαστική. Δηλαδή μητρική. Ακόμη και η σκληρή μοίρα των ηρώων τους αποκτά πάντα ένα νόημα, που προσδιορίζεται ανέμελα και χωρίς την ανάγκη συνειδητής τεκμηρίωσης εκ μέρους του ακροατή.

Τα παραμύθια, καθόλου τυχαία, όπως και οι μύθοι των λαών είναι ένα παγκόσμιο ιστορικό φαινόμενο, που έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά ακόμη και σε λαούς πολύ διαφορετικούς και μακρινούς. Αυτό και μόνο μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι τα παραμύθια δεν είναι απλά μια διασκεδαστική ιδιοτροπία των ανθρώπων. Τα παραμύθια μιλούν πολύ και με σοφία για τις εσωτερικές μας περιπέτειες.

Τα παραμύθια λοιπόν, έχουν ιδιότητες θεραπευτικές, αποτελούν πολλές φορές οχήματα μάθησης για το κόσμο, χαρτογραφούν σχέδια δράσης για δύσκολες καταστάσεις, μπορούν να γίνουν καθαρτήρια δυσάρεστων ανθρώπινων συναισθημάτων όπως της ζήλειας ή της επιθετικότητας και προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες για το είδος των ψυχικών μας συγκρούσεων όπως των “θέλω” και των “πρέπει”. Πολλές φορές επίσης τα παραμύθια αγγίζουν τόσο βαθιά τη ψυχή μας που αγκυροβολούν στο εσωτερικό μας τοπίο και χωρίς να το καταλαβαίνουμε γινόμαστε οι ίδιοι ήρωες τους μέσα στα εμπόδια της καθημερινής μας ζωής. Πόσους, αλήθεια, ανθρώπους γνωρίζουμε που μοιάζουν παραιτημένοι στη ζωή τους, όπως η Χιονάτη από τα μάγια της μητριάς της; Πόσες φορές νιώθουμε να μας απειλεί επικίνδυνα εμάς ή την οικογένεια μας, μια συναισθηματική κατάσταση όπως στο παραμύθι “ο Λύκος και τα Τρία Γουρουνάκια”;

Διαβάζοντας το βιβλίο “Ζακυνθινά Παραμύθια” τόμος Β των εκδόσεων Θέατρο Αβούρνη, συναντήσαμε το παραμύθι “Το βασιλόπουλο ο Φιορεντίνος και η λαμνιοπούλα”. Σκοπός μας δεν είναι να δώσουμε μια ψυχολογική ερμηνεία. Περισσότερο θα θέλαμε να περιγράψουμε έναν τρόπο σκέψης, μια δυνατότητα επαναπροσέγγισης των παραμυθιών, αλλά και να καταδείξουμε το πόσο σημαντικό ρόλο παίζουν τόσο στη ψυχική μας υγεία, αλλά και στο συνώνυμο της, την αυτογνωσία. Χωρίς τίποτε από αυτά που θα υποθέσουμε να είναι οριστικό, προσπαθούμε να σημειώσουμε ότι η συμβολική αξία των παραμυθιών είναι ψυχικά αναγκαία για την ανάπτυξη των παιδιών αλλά και των ενηλίκων που ξεχνούν να περιποιηθούν τη ψυχή τους και να βιώσουν με υγιή τρόπο τις περιπέτειες της.

Το παραμύθι αυτό μας μιλάει για τις περιπέτειες που είχε ο ήρωας μέχρι να φτάσει στην ευτυχία. Ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή:

«Ο ήρωας λοιπόν είναι ένα βασιδόπουδο οι περιπέτειες του οποίου αρχίζουν όταν φεύγει από το παλάτι μόνο με τους αυτικούς, χωρίς την συνοδεία των βασιλιάδων γονιών του, και πάει στο δάσος για να κυνηγήσει. Το βασιδόπουδο χάνεται και οι γονείς του πιστεύοντας πως έχει πεδάνει πέφτουν σε βαρύ πένθος. Το βασιδόπουδο όμως, που απλά είχε χαθεί, πήγε σε ένα σπίτι που συνάντησε στον δρόμο και ζήτησε από τις νοικοκυρές να τον φιλοξενηθούν. Αυτές δέχθηκαν και τον περιποιήθηκαν όπως μπορούσαν. Για κακή του τύχη όμως στο σπίτι ζούσε και μια μάγισσα που έβαδε σκοπό να τον τσίξει καλά ώστε να τον παχύνει και να τον σφάζει. Η κόρη της μάγισσας όμως τον ερωτεύτηκε ποδύ. Του αποκάλυψε τα σχέδια της μάνας της και του υποσχέθηκε πως θα τον σώσει. Η κοπέλα πήρε τα τρία μαγικά κόκαδα που είχε η μάνα και μαζί με το βασιδόπουδο το σκάσανε από το σπίτι. Όταν η μάγισσα το κατάλαβε άρχισε να τους κυνηγάει. Μόδις άρχισε να πησιάζει ο στρατός που είχε στείλει, εκείνη έκανε μαγικά και μεταμορφώθηκε η ίδια σε πηγάδι και ο αγαπημένος της μεταμορφώθηκε σε κουβά. Ο στρατός αφού ήπιε από το πηγάδι γύρισε στην μάγισσα και τους διέταξε να πάνε πάδι πίσω και να της φέρουν τον κουβά. Όταν άρχισε ξανά να πησιάζει ο στρατός η κοπέλα έκανε και πάδι μαγικά και μεταμόρφωσε τον αγαπημένο της σε καλόγερο και τον εαυτό της σε ζωκλήσι και έτσι πάδι ξεγέλασαν τον στρατό. Όταν φτάσανε κοντά στο παλάτι συμφώνησαν να μπει πρώτα το βασιδόπουδο και μετά να πάει να πάρει και την κοπέλα. Εκείνη του ζήτησε να μην αφήσει την μητέρα του να τον φιδήσει και στα δυο μάγουδα γιατί θα την δημονούσε. Αλλά δυστυχώς έτσι έγινε, το βασιδόπουδο ξέχασε την κοπέλα που τον συναντήσε. Ξεγέλασε λοιπόν τρεις άντρες που δέδησαν να της δώσουν δεφτά για να κοιμηθούν μαζί της. Πήρε τα δεφτά τους ααδλά τους μάγεψε και δεν μπορούσαν να την πησιάσουν. Οι άντρες αυτοί δύμωσαν τόσο ποδύ που την πήγαν μπροστά στον δικαστή. Τότε εκείνη μίδησε μπροστά του, του είπε για τις περιπέτειες που είχαν περάσει μαζί ώσπου εκείνος την δυμήδηκε, την πήρε στο παλάτι και την παντρεύτηκε».

Σε ένα κοινό μοτίβο που συναντάμε σε πολλά παραμύθια ο ήρωας, συνήθως ένα μικρό παιδί, χάνεται μέσα στο δάσος. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως αυτός ο αποχωρισμός από τον ασφαλή κόσμο του βασιλείου συμβολίζει την σταδιακή ενηλικιώσή μας και την εγκατάλειψη της γονεϊκής προστασίας. Μια μοίρα που έχουν όλοι οι άνθρωποι ώστε να γίνουν ψυχικά ανεξάρτητοι και πλήρεις. Αυτή η διαδρομή όλοι μας γνωρίζουμε ότι είναι δύσκολη, πολλές φορές επικίνδυνη και συναισθηματικά επώδυνη. Το πένθος των βασιλιάδων αντανακλά όπως και στην πραγματικότητα την δυσκολία που έχουν οι γονείς να αναγνωρίσουν ότι το παιδί τους μεγαλώνει, γίνεται ανεξάρτητο και αποκτά επιθυμίες διαφορετικές από τις δικές

τους. Πολλές φορές οι γονείς για να αποφύγουν αυτόν τον πόνο αποθαρρύνουν το παιδί, το κρατούν κοντά τους και του στερούν πρωτοβουλίες. Το λεγόμενο φαινόμενο της υπερπροστασίας. Από την άλλη πλευρά η εγκατάλειψη του παιδιού όταν εκείνο δεν είναι ακόμα έτοιμο μπορεί να το τρομάξει, να του δημιουργήσει αίσθημα αβοηθησίας καθώς και φόβο ότι δεν αξίζει να το φροντίζουν.

Ενδεχομένως οι αυλικόι αντιπροσωπεύουν τις παρέες του παιδιού και έχουν στο παραμύθι μια διπλή νοηματοδότηση. Όπως και στην πραγματική ζωή, από την μια συμβάλλουν στη δημιουργία νέων ταυτίσεων και από την άλλη αποτελούν σημείο ανησυχίας για τους γονείς. Οι παρέες, σαν ένας μεταβατικός κοινωνικός χώρος, μας ωθούν στην αναγκαιότητα της ανεξαρτητοποίησης ακόμη και αν αυτό προϋποθέτει το να χαθούμε σε άγνωστους χώρους. Κάτι που προκαλεί την αντίδραση των γονιών. Οι γονείς μας πάντοτε ενδιαφέρονται για τις παρέες μας, ανησυχούν για την επιρροή τους πάνω μας.

Η μάγισσα και η κόρη της αντιπροσωπεύουν ίσως την καλή και την κακή γυναικεία πλευρά που όλοι εσωτερικεύουν στην σχέση τους με μια μητρική φιγούρα. Χωρίς να μπορούμε σε λεπτομέρειες απλά θα σημειώσουμε ότι κατά την διάρκεια του μεγαλώματός μας όλοι ερχόμαστε αντιμέτωποι με την καλή πλευρά των γονιών μας (παροχή φροντίδας, αγάπης κτλ) αλλά και την κακή (απαγορεύσεις, συγκρούσεις κτλ). Επειδή όμως και οι δυο είναι ανθρώπινες είναι καλό να τις ισορροπήσουμε ώστε να μην ταλαιπωρούμαστε αιχμάλωτοι στην γοητεία της μιας ή στην μνησικακία της άλλης.

Στην προσπάθεια να επιβιώσουν το βασιλόπουλο και η αγαπημένη του μεταμορφώνονται πρώτα σε πηγάδι και κουβά και έπειτα σε ξωκλήσι και καλόγερο. Συμβολικά ίσως οι μεταμορφώσεις αυτές καταδεικνύουν τις αναγκαιότητες της ωρίμανσής μας. Σίγουρα πρέπει να μάθουμε να φροντίζουμε μόνοι μας τον εαυτό μας. Το νερό σαν προαιώνιο σύμβολο της αναζωογόνησης και η πηγή του μας ξεδιψάει και μας βοηθά να επιβιώσουμε. Από την άλλη πλευρά για την ολοκλήρωση μας απαιτείται και η καλλιέργεια της πνευματικότητας που πιθανόν το παραμύθι υπαινίσσεται μέσα από την μεταμόρφωση του καλόγερου και του ξωκλισιού.

Όταν ο κύκλος της περιπέτειας της ενηλικίωσης τελειώνει είναι σημαντικό να μην ξεχάσουμε τις πλευρές μας που μας κάνουν καλό, τις ψυχικές μας δηλαδή ικανότητες που είναι αυτοθεραπευτικές και μας δίνουν το συναίσθημα σιγουριάς στις δύσκολες στιγμές. Αν τύχει και παραμελήσουμε αυτές μας τις πλευρές καταρχήν διαπράττουμε

Για να ζήσουμε εμείς καλύτερα...

του Νίκου Ρούσσου και της Κωνσταντίνας Καρακαζά

μια τεράστια αδικία απέναντι στον ίδιο μας τον εαυτό. Η έλλειψη αυτών των αυτορρυθμιστικών ιδιοτήτων πολλές φορές είναι ένας από τους λόγους της ψυχικής μας εξάντλησης. Ίσως το βασιλόπουλο γνωρίζοντας, σε ασυνείδητο επίπεδο, την αδικία που διέπραξε απέναντι στην κοπέλα που τον βοήθησε ξεχνώντας την, διαλέγει το επάγγελμα του δικαστή που εξασφαλίζει την δικαιοσύνη και την ισορροπία. Πολλές φορές κινούμαστε και πράττουμε με οδηγό τις ενοχές μας, άλλες φορές με έναν κοινωνικά ωφέλιμο τρόπο και άλλες φορές υποφέροντας άδικα.

Η εξαπάτηση των τριών ανδρών από την κοπέλα ίσως είναι μια πράξη εκδίκησης που στρέφεται ενάντια στους άντρες. Πληγωμένη και προδομένη από το βασιλόπουλο τον εκδικείται στο πρόσωπο τρίτων. Όταν κλείσει ψυχικά το τραύμα της εγκατάλειψης και όλα αποκαλυφθούν στο φως της αλήθειας είμαστε πια έτοιμοι να συμφιλιωθούμε με όλες τις πλευρές μας όπως ο δικαστής ξαναθυμήθηκε την αγαπημένη του.

Η φράση «ζήσαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα» είναι το αισιόδοξο μήνυμα που το τέλος του παραμυθιού μας δίνει. Έχουμε δικαίωμα να ζούμε καλύτερα είτε είμαστε βασιλόπουλα είτε παιδιά μιας φτωχής μάγισσας. Όποιο και να είναι το ζόρκι που μας εμποδίζει να είμαστε ψυχικά υγιείς η αναζήτηση βοήθειας και η ενεργοποίηση των ατομικών ή κοινωνικών μας πόρων μπορεί σήμερα να γίνει πραγματικότητα.